

КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ ТА МУЗИЧНОЇ ФОЛЬКЛОРИСТИКИ

Музика українського зарубіжжя

Освітній ступінь	Магістр	Курс	2
Спеціальність	026 Сценічне мистецтво	Семестр	3
Освітньо-наукова програма	Музична режисура		
Статус	Вибіркова	ECTS	4
		Годин	120
		Лекції/семінари	28
		Самостійна робота	92
Семестровий контроль	Залік		

Інформація про викладача

ПІБ	Копиця Маріанна Давидівна, доктор мистецтвознавства, професор
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0001-9183-2117 ID: 0001848 http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/0001848
e-mail	mkopytsia@gmail.com

ПІБ	Давидова Оксана Миколаївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри історії української музики та музичної фольклористики
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0002-6484-6297 https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=CN81KcsAAAAJ
e-mail	ok.m.davydova@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Розвиток людської цивілізації завжди супроводжувався міграційними процесами племен, народів, держав, окремих особистостей. З ретроспективи часу міграція є об'єктивним процесом, але у кожній конкретній ситуації має суб'єктивні причини. Найбільш частими причинами міграцій були історичні, соціальні, економічні, політичні, релігійні катаклізми. Багато етнічних спільнот самовільно або примусово переселялися за межі корінних етнічних територій. Не стали винятком у світових переселенських рухах і представники українського етносу. Українці залишили помітний слід у суспільно-історичному та культурному розвитку Європи, Північної і Південної Америки, Австралії, інших континентів. У цьому контексті варто згадати доньку Київського князя

Анну Ярославну – королеву Франції, видатного просвітителя XV ст. Юрія Дрогобича – філософа, астронома, медика, ректора Болонського університету в Італії, гетьмана Пилипа Орлика – автора першої Конституції в Європі. Це лише окремі імена.

Однак масового характеру процес української еміграції набув на зламі XIX-XX століть. Історію української еміграції сьогодні прийнято ділити на чотири хвилі: перша – з останньої чверті XIX ст. до початку Першої світової війни; друга – період між двома світовими війнами; третя – період після Другої світової війни; четверта – з часу проголошення незалежності України у 1991 році. Проте умови існування чотирьох хвиль української еміграції кардинально відрізняються: перші три хвилі українські емігранти жили, творили у країнах поселення в умовах бездержавності (за винятком короткого періоду існування УНР), а так звана четверта хвиля еміграції розпочалася вже в умовах існування незалежної суверенної держави Україна. Цей факт є надзвичайно важливим для дослідження і аналізу історичної ролі діаспори у становленні незалежної України, оцінки її внеску у справу створення загальнолюдських цінностей в царині культури, науки, освіти, а також визначення проблем і завдань новітньої діаспори як потужного чинника розбудови і утвердження модерної європейської Української держави. Впливаючи на формування сучасної української людини, об'єднуючи українців в етнічній батьківщині та поза її кордонами, взаємодія материкової України з українською діаспорою в гуманітарній сфері стає одним з вирішальних чинників соборності, духовної та інтелектуальної консолідації українського етносу.

Ознайомлення з творчістю закордонних українців, широке розгортання досліджень з питань діаспорознавства, поява відповідних навчальних курсів у вищих навчальних закладах нашої держави розпочалися порівняно недавно, в часах незалежної України. Одним із перших, хто відкрив музичній Україні маловідомі імена композиторів і виконавців – представників різних хвиль української еміграції, був видатний український композитор Іван Карабиць (1945-2003) – засновник і музичний директор першого українського міжнародного музичного фестивалю «Київ Музик Фест». Саме з його ініціативи і особистих творчих контактів у програмах цього фестивалю вперше прозвучали твори Вірка Балея (США), Ігоря Соневицького (США), Юрія Фіали (Канада), Мар'яна Кузана (Франція), Анатолія Мірошника (Австралія) та багатьох інших закордонних українців. За два з половиною десятиліття зусиллями вітчизняних музикантів-виконавців і науковців було повернуто з небуття імена Федора Якименка, Сергія Борткевича та багатьох інших талановитих композиторів, котрі з різних причин мусли залишити свою етнічну батьківщину, жити і працювати в складних умовах еміграції. Проте навіть у таких умовах митці діаспори не розгубили по світах те, що створювали упродовж століть, не розчинилися в культурах інших націй, а гідно репрезентували духовні і мистецькі скарби свого народу на чужині, водночас ставши невід'ємною частиною світової культури.

Пропонований навчальний курс «Музика українського зарубіжжя» покликаний заповнити величезну прогалину у вивченні композиторської творчості закордонного українства.

Мета курсу – надати магістрам НМАУ комплекс знань про основні напрями музичної творчості представників української діаспори, розширити уявлення про українську музику XX – XXI століть.

Завдання курсу:

- сформувати у студентів уявлення про феномен української діаспори та його роль у світових соціокультурних процесах;
- ознайомити студентів із новими іменами композиторів – представників української діаспори та їхніми найвагомішими творчими здобутками;
- виявити специфіку композиторської творчості в умовах еміграції;
- розкрити жанрові, стильові, технологічні вектори композиторської творчості діаспори;
- дати студентам можливість практичного застосування набутих знань про нових композиторів та їхні твори у майбутній професійній діяльності.

При укладанні програми курсу було застосовано комплексний підхід із залученням методів історії, історичного музикознавства, соціології, культурології, діаспорознавства, біографістики та інших гуманітарних дисциплін.

Методика викладання курсу передбачає проведення лекційних та семінарських занять, круглих столів, індивідуальну самостійну роботу студентів.

Компетентності:

Загальні:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
5. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
6. Здатність до пошуку, опрацюванню та аналізу інформації з різних джерел.
7. Здатність проведення досліджень та викладання на відповідному рівні.

Фахові:

- Усвідомлення взаємозв'язку культурних текстів та контекстів.
- Здатність оцінювання та аналізу інформації у процесі реалізації професійної діяльності.
- Усвідомлення соціальної та етичної місії культуролога, а також можливостей та особливостей практичного використання культурологічного знання.
- Здатність критично осмислювати історичні здобутки та новітні досягнення культури.
- Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати й моделювати культурний розвиток різних культурних регіонів, художньої та візуальної культури.
- Здатність використовувати сучасні методи та інструменти культурології, методи аналізу даних та інформаційні технології для проведення наукових досліджень, аналізувати і презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

Нормативний зміст підготовки студентів-магістрантів формулюється у наступних **результатах навчання**:

1. Розуміти специфіку та особливості реалізації культурних ідей, образів та смислів, а також критично оцінювати можливості їхньої інтеграції для розв'язання суспільно-значимих проблем.
2. Аналізувати текстові та візуальні джерела інформації щодо культурних явищ та процесів, верифікувати інформацію у відповідності до професійних задач.
3. Популяризувати професію культуролога, дотримуючись етичних принципів.
4. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення професійних питань, презентації результатів дослідження та проектів.
5. Збирати, аналізувати та оцінювати емпіричні факти та здійснювати їх інтеграцію у відповідності до сучасних теоретичних уявлень відповідного напрямку культурології.
6. Планувати та виконувати наукові та прикладні дослідження у сфері культурології,

генерувати та перевіряти гіпотези, збирати докази та аргументувати висновки.

Основні форми роботи:

1. Виклад теоретичного матеріалу з ілюстративним показом музичних прикладів.
2. Аналіз культурно-мистецьких явищ у контексті поставленої проблеми згідно з навчальним планом.

Засвоєння запропонованого програмою навчального матеріалу поряд із вивченням інших дисциплін культурологічного, мистецтвознавчого та музично-практичного спрямування дасть можливість майбутнім фахівцям вільно орієнтуватись у вирі різноманітних мистецьких течій, стане базою для об'єктивної оцінки різноманітних музичних творів та музично-історичного процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен знати**:

- визначення основної термінології курсу;
- хронологічні рамки і суспільно-політичні причини чотирьох хвиль української еміграції;
- основні наукові дослідження з питань музичного діаспорознавства;
- персоналії і основні етапи творчості видатних композиторів – представників української діаспори;
- найвагоміші твори в основних музичних жанрах;
- основи законодавства України з питань взаємодії з українською діаспорою.

Також студент повинен **вміти**:

- критично осмислювати історико-культурні процеси і мистецькі явища ХХ – ХХІ століть;
- проводити паралелі між творчістю композиторів материкової України та української діаспори ХХ – ХХІ ст.;
- аналізувати маловідомі і невідомі твори представників української еміграції;
- самостійно здійснювати пошук необхідної інформації з тематики курсу в різних відкритих джерелах;

використовувати і поширювати інформацію про музику української діаспори у своїй професійній діяльності.

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

СПЕЦІАЛЬНІ (ФАХОВІ, ПРЕДМЕТНІ) КОМПЕТЕНТНОСТІ

1. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції в галузі сценічного мистецтва.
2. Здатність до комплексного оперування специфічною системою виражальних засобів (пластично-зображальними, звуковими, акторсько-виконавськими, монтажно-композиційними, сценарно-драматургічними тощо) при створенні та виробництві сценічного твору.
3. Здатність до публічної презентації результатів творчої (інтелектуальної) діяльності з метою популяризації українського й світового сценічного мистецтва.
4. Здатність до розуміння та комплексного оцінювання фундаментальних засад культурно-мистецьких процесів.
5. Здатність до ефективної комунікації у творчому колективі під час організації, реалізації та презентації сценічного твору.
6. Здатність брати участь у фахових дискусіях із питань історії сценічного мистецтва, актуального стану та тенденцій його розвитку.
7. Здатність до організації сценічних проєктів, фестивалів та мистецьких заходів.
8. Здатність передавати знання про сценічне мистецтво та практичний досвід різноманітними шляхами й засобами.
9. Вміння застосовувати знання з педагогіки у навчально-виховному процесі у закладах вищої освіти.

10. Вміння планувати та здійснювати наукові дослідження, готувати результати наукової роботи до оприлюднення.

ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу на основі сформованої системи знань, уявлень, інтересів.
2. Здатність застосовувати фундаментальні знання у практичних ситуаціях.
3. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
4. Здатність оперувати новітніми інформаційними та цифровими технологіями у галузі культури і мистецтва.
5. Здатність бути критичним і самокритичним.
6. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї.
8. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
9. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

1. Володіти професійними навичками зі створення продуктів сценічного мистецтва.
2. Відтворювати власну художню концепцію в творах сценічного мистецтва.
3. Здійснювати аналіз стилів та напрямів у мистецтві.
4. Вести фахову дискусію іноземною мовою.
5. Застосовувати інформаційні технології у професійній діяльності.
6. Виявляти, ставити та вирішувати проблеми, приймати обґрунтовані рішення для їх розв'язання в процесі реалізації сценічного твору.
7. Оперувати системою виражальних засобів (пластично-зображальних, звукових, акторсько-виконавських, монтажно-композиційних, сценарно-драматургічних) при створенні та реалізації сценічного твору.
8. Аналізувати художній твір із метою його сценічної інтерпретації.
9. Обирати художні засоби, необхідні для реалізації задуму сценічного твору (проєкту).
10. Володіти термінологією сценічного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
11. Здійснювати педагогічну діяльність у сфері сценічного мистецтва.
12. Планувати та здійснювати наукові дослідження у сфері культури та мистецтва, готувати результати наукової роботи до оприлюднення.

Перелік тем

Тема 1. Вступ до курсу. Введення в проблематику, огляд літератури. Постаті видатних українців за межами етнічних земель України у світовій історії.

Тема 2. Стислий огляд проблем української діаспори. Чотири хвили української еміграції (кінець XIX – XXI ст.).

Тема 3. Культурне життя української діаспори. Релігійні, освітні, культурно-мистецькі інституції української діаспори у світі. Роль Світового конгресу українців у консолідації нації.

Тема 4. Музична творчість зарубіжних композиторів українського походження. Огляд за жанрами. Жанри духовної, вокально-хорової і вокально-інструментальної музики. Вокально-хорова і духовна творчість О. Кошиця.

Тема 5. Вокально-хорова і духовна творчість А. Гнатишина, І. Соневицького».

Тема 6. Розвиток вокально-хорового жанру у творчості М. Кузана.

Тема 7. Камерно-інструментальна музика української діаспори.

Тема 8. Розвиток жанрів фортепіанної музики у творчості композиторів української

діаспори.

Тема 9. Етапи становлення симфонізму у творчості композиторів діаспори. Симфонічна творчість Ф. Якименка та С. Борткевича.

Тема 10. Симфонічні пошуки Р. Придаткевича, С. Туркевич-Лукіянович, В. Витвицького, М. Кузана, Л. Грабовського.

Тема 11. Музичний театр української діаспори. Опера у творчості П. Печеніги-Углицького, І. Соневицького, А. Рудницького, М. Кузана, В. Балая.

Тема 12. Розвиток жанру балету у творчості композиторів української діаспори. Балетна творчість С. Туркевич-Лукіянович, М. Кузана, В. Кікти.

Тема 13. Розвиток української естрадної пісні за межами України.

Тема 14. Шляхи культурної взаємодії материкової України з українською діаспорою у XXI столітті.

Форми та технології навчання

Теоретичне лекційне навчання, семінарські і практичні заняття та самостійна робота.

Навчальні ресурси

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу Viber, Telegram, Zoom, WhatsApp або на електронну адресу.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у обговореннях та доповнення на семінарах	15
2.	Конспект першоджерел, що допомагають глибше зрозуміти тему / есе на тему	15
3.	Презентація досліджень за обраною тематикою	15
4.	Відвідування лекцій	5
	Підсумкова контрольна робота	
5.	Залік	50
	Всього	100

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Навчання іноземною мовою (за потреби)

За потреби навчальна дисципліна може викладатися англійською мовою. За бажанням студентів допускається вивчення матеріалу за допомогою англійськомовних онлайн-курсів за тематикою, яка відповідає тематиці конкретних занять.

Неформальна освіта.

Передбачається у межах написання дипломної роботи участь студентів у міжнародних та

вітчизняних конференціях, конкурсах наукових робіт, круглих столах, тощо.

Література

1. Гармель О. В. Феномен «чужого» тексту в сучасній музиці. Аспект неоміфологічних інтенцій художественного мислення: Дис. канд. искусствоведения: 17.00.03 / Нац. муз. акад. Укр. им. П. И. Чайковского. – Київ., 2007. – 227 л. Библиогр.: л. 178–200.
2. Грабовський В. «Французький українець» // Музика. – 1995. – № 6. – С. 23.
3. Загайкевич А. Concerto misterioso Леоніда Грабовського – крізь мінливості відображень // Українське музикознавство. Вип 28. – К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1998. – С. 155–159.
4. Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань «Закордонне українство: сучасний стан та перспективи співпраці». – Київ., 2009.
5. Калениченко А. Академічна інструментальна музика української діаспори у першому наближенні (жанровий аспект) / Анатолій Калениченко // Музична україністика: сучасний вимір: зб. наук. статей пам'яті композитора і музикознавця, доктора мистецтвознавства, професора Антона Мухи / ред.-упорядник О. Кушнірук. – Київ.: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2009. – Вип. 3. – С. 156–168.
6. Карась Г. В. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття: монографія / Ганна Василівна Карась. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. – 1164 с.
7. Кияновська Л. З-за піднятої завіси // Музика. – 1991. – № 4. – С. 2–4.
8. Кошиць О. Спогади / Упоряд. і передмова М. Головащенко; Післямова М. Слабошицького. – Київ: Рада, 1995. – 387 с.
9. Лисько З. Роман Придаткевич (до 100-річчя від дня народження) // Музика. – 1995. – № 6. – С. 22.
10. Лехник Л. Василь Витвицький: музикознавча та композиторська спадщина: дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.01 / Любомир Володимирович Лехник. – Львів, 2005. – 261 с.
11. Мартиненко О. Музична діяльність української еміграції у міжвоєнній Чехословаччині (джерелознавчий аспект дослідження): дис. канд. мист.: спец. 17.00.03. – Музичне мистецтво / Мартиненко Оксана Василівна. – Київ, 2001. – 310 с.
12. Мистецтво України: Біогр. довід. / Упоряд.: А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський; За ред. А. В. Кудрицького. – К.: Укр. енцикл., 1997. – 700 с.
13. Муха А. І. Композитори України та української діаспори: Довідник. – Київ: Музична Україна, 2004. – 352 с.
14. Нікітіна А. «Коли» (композитор в контексті часу) // Музика. – 1998. – № 4. – С. 8–9.
15. Павлишин С. Ігор Соневицький. – [2-е вид., розшир. і доповн.] / Стефанія Павлишин. – Львів: БаК, 2005. – 119 с.
16. Павлишин С. Композитор Мар'ян Кузан / Стефанія Павлишин. – Львів: Навчально-виробничі майстерні Львівського поліграфічного технікуму, 1993. – 135 с.
17. Павлишин С. Перша українська композиторка Стефанія Туркевич-Лісовська-Лукаїнович / Стефанія Павлишин. – Львів: Бак, 2004. – 160 с.
18. Підківка О. Після довгих років забуття: про життя і творчість українських композиторів / Олег Підківка. – Львів, 2003. – 263 с.
19. Станішевський Ю. Маєстро з Парижа // Музика. – 1991. – № 2. – С. 12–13.
20. Станішевський Ю. Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка: Історія і сучасність. – Київ. Муз.Україна, 2002. – 736 с.: іл. – Резюме рос., англ., нім.